

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{27}{3}$ = Mártzius' 27-dikén

1830

A' Lancaster' Oskolája

A' jó vér és szív, mely a' köz honynak ügyéért

Verni 's mozogni szokott, a' szép példákra megindúl.

Virág Benedek

Akarmely társaság' tagjai, tsak úgy tehetnek egy igazi erős egészszet, 's tsak úgy lehetnek egymáshoz vonzó bizodalommal, ha a' tagok az egésznek fennállására 's annak boldogságára költsönösön igyekeznek. — Az a' jól organizált társaság, a' melynek akarmely classisában az élet úgy circulál, mint a' test részeiben a' vér. A' mely tagot a' vér nem járja, elvész, még-pedig az egésznek fájdalmával és gyengülésével: így van a' társaságokkal is, ha azoknak valamely classisa a' polgári élet' javaitól meg vagyon fosztva, mint a' rohadásnak indúlt tag, a' többek' nagy romlására, elesik.

Magyar Hazánkban a' szegénység, már régolta nézi keserves szemekkel, hogy a' tehetősebbek miként taníttatják kedves gyermekeiket, 's az övéik, — hogy kén-teleníttetnek a' szükség miatt, minden lelki és testi mivelődés nélkül maradni. Ezen akadály a' legpallérozottabb nemzetek közt is megvölt, egész a' mostani időkig, midőn a' nemesebben gondolkodó U-

ralkodók, főkörmányon lévők, 's mind-azok, kiknek az emberiség' ügye szíveken fekütt, gondolkodássok' tárgyává felvették, 's egy Lancaster nevezetű Quaker után szép utat nyitottak az akadály' elhárítására. Ugyan-is, ő, vévén-észre, hogy a' szegénységnek nintsen módja gyermekeinek taníttatásában, Londonnak egy külső-városában oskolát nyit, 's az ő' ügyes módja szerént, jóllehet tsak egyedül, még is nyöltz száz gyermeknél is többet tanított a' legszebb előmenetellel.

Lancaster tanítása módjának mestersege abban áll, hogy a' tanulók, tanulók által taníttassanak, 's egy, a' számos tanuló sereghez-képpest igen kitsiny fizetéssel, a' legjobb előmenetellel, egy tanító által, ugyanazon-egy szobában 's egy időben, számos tanulók taníttassanak. (Lancasternek 880 tanítványa volt 's a' módot ezerre is alkalmaztathatónak állítja). Az egész tanuló sereg sok apró szakaszokra osztatik, minden szakaszt egy felsőbb tanuló, ki már az oskola' mester-

től azokra elkészítettet, taníttja. Az ilyen iskolai segédek vagy alsóbb tanítók, Monitoroknak neveztetnek, 's a' classissok, mely mintegy tíz tanítványból áll, egy pädon ül, vagy a' hogy Bell, ki legelőbb találta-fel ezen módot, mondja, ő előttök félkaréjba áll. Ezen monitorok is több classisokra osztatnak. Azok, kik közülök a' legerköltösebbek 's legjártasabbak azokban, a' miket tanítani kell, mint közönséges monitorok, ügyelnek az alsóbb tanítókra 's azoknak classissokra, némelyek a' gyermekeknek, könyveknek, 's szobának tisztaságára 's a' jó rend' fenntartására vigyáznak, azaz, iskolai politzia-hivatalt visznek, eggyik feljegyzi az iskolából elmaradtakat, eggyik lineáz a' diariumokba, egy más meg, ügyel az író-táblák' kiosztására 's beszédésére 's így tovább. Ezen módon, okos vigyázat alatt, minden illetlenség nélkül megtanulják a' tanulók mindazt a' monitoroktól, melyet ezek már azelőtt tanítójoktól megtanultak volt. A' szoros fenyték, mely betsület-tzedulákkal, érdem-rangokkal, szégyen-póltzokkal 's más mérséklett büntetésekkel áll-fenn, a' tanuló sereget jó rendben tartja. Minden a' maga czéljára megyen és munkálódik, mint egy fabrikában, a' hol minden dolgos a' készíten-dő munkának tsak egy részét készíti 's a' főmester tsak rendet szab, vagy mint egy katonaseregben, a' hol a' generális parantsolatja az alsóbb Tisztek által tétetik közönségessé 's hajtatik végre az alsóbb osztályokkal is. A' főmester kötelessége segédjeit tanítani, azoknak útasítást adni, az egésznek tzélarányos menetelére 's a' szoros fenyték' 's erköltsösség' fenntartására ügyelni.

Ezen tanítás módját bévették az Anglusok 's Frantziák több pallérozott 's pallérozásban hátra maradt nemzetekkel eggyütt, 's legjobb következással al-

kalmaztatik 's folj mind a' fiúk, mind a' leányok' tanítására-nézve.

Angliában, több ilyen iskolai intézetek 's tanítói könyvek állottak-elő egy egyesület alatt, melynek pártfogója maga a' regens Hertzeg, praesidense a' Canterbury Érsek, 's tagjai több Püspökök 's nagy hivatalokat viselő emberek, kik a' dolgot nagyban viszik.

Ezen tanulás könyvebbítése' módját Gróf Laborde 1814-ben vitte-bé Frantziaországba, 's már 1815-ben több előkelő tehetős Úri emberek eggyesültek ezen nemes tzel' előmozdítására, melyet 1816-ban maga a' Király is nagy dítsérettel hagyott-helybe, 1817-ben már, hét százan voltak, kik ezen intézet' elősegelésére felírták magokat: 1819-ben, tsak Párisban, tizenhét ilyen iskola volt, melyek között eggyik-eggyik két 's három száz tanulókat foglalt magába, holott tsak szegényeket fogattak-bé. Katonai ilyen módonvaló intézetek, szinte tsak egy személynék, százhatvannál többen köszönik lételeket. Párisban, még, tanítókat is formálnak a' Lancaster' ideája szerint.

Egész Frantziaországban régi mód-szerént felállított iskolák voltak 22,531, melyek között eggyikben mint a' másokban, voltak 38 vagy legfellejebb, 40 tanuló, 's a' költség, reájok, észten-dőnként ment mintegy 5,100,000 forintra (talán, frankra?). Ezen költséggel a' költsönös tanítás mód szerént, ugyanannyi iskolák, de a' melyekben, külön-külön száz ötven és két száz gyermeknél is többen vagynak; 's így tehát egész Frantziaországban minden tanítható gyermekek, a' leányokat kivéve, taníttathatnak, úgy hogy minden gyermek minden órán megszollíttassék 's kikérdeztessék, nem a' régi methodus szerént, hogy némely gyermeket alig szollítottak-meg egy két hétben is egyszer, 's azomban, az erköltsre, tisztaságra 's rendre tsak-nem semmit se ügyeltek.

A' muszka Tsászár, 1815-ben, Báró Strandmannt négy Muszka-ifiakkal küldötte Angliába 's Frantziaországba, hogy ezen methodust megtanulván, a' Muszka-birodalomba is bé vigyék *). Neapoljban, Schweitzban, Afrikának partjain, 's még sok tartományokban állottak-fel efféle iskolák. Bétsben, 1818-ban General Bianchi még az ifjú katonákat is ilyen-formán taníttatta. Már tsak az a' sok változás 's reájokvaló szoros ügyelet, mely szerént magokat meg nem unhattják, megkedvelteti a' gyermekekkel ezen intézetet.

Magyar hazánkban is, melyben a' szegénység mivélésére és tanítására - nézve még eddig vagy teljességgel semmi, vagy igen nyomorult intézetek vagynak, jó lenne ezen tanításbeli módot felállítani. Ez által, a' szegény gyermekek, számokhoz képeest, igen tsekély költséggel taníttathatnak olvasni, írni, nyelvek' esméretére, vallásra, rajzolás' fundamentomára, földabroszok' esméretére, világ részeinek, tartományoknak, hegyeknek, foljóvizeknek 's így továbbvaló dolgoknak tudományára, mert ilyen dolgokkal esmérteti ez az intézet a' tanulókat, még pedig oly' óriási lépésekkel, hogy a' mennyire ezekben a' tárgyakban más iskolákban három esztendő alatt is alig haladnak, e' szerént, esztendő alatt is mennek, 's a' mellett a' Basesdow 's Pestalottzi ideájával-se ellenkezik.

De, szöllumk már felállítása fundusáról. — Ennek a' jóltévő intézetnek elősegéllésére minden országokban privatu-

sok nyújtottak segítő karokat, 's még is oly' hamar lábra-kapott, hogy Frantziaországban 1820-ban már 1500 ilyen módon fundált iskolák lennének, 's 1821-ben két ezernél is több találtatott.

Dé ki is ne segítne egy ilyen közhaszonra munkálódó intézetet? Tsak az az egy édes érzés, hogy az emberiség ügyét pártfogolják, már tsak az is elégge megjutalmaztattja, ha valami segedelemmel vagynak egy ilyen nemestzélra. De azonkívül még az is következik belőlle, hogy honnyunk' lakossainak nagy részét sorsok eránt megengesztelvén, azután, nem fogják magokat úgy nézni mint hazánk' mostoha fiait, hanem látván, hogy nekik is pártfogójok a' haza, hazájokat, mint saját gyermekei, fogják szolgálni. — Kedves Magyar Honnyunk' lakossainak is sokkal magassabb gondolatokkal dagadozik keblek, hogy-sem egy ily' hőldogító intézetnek felsegítéséből tsak egy is kivonná magát. Melyre-nézve köztünk is tsak a' magassabb póltzon tündöklőknek kellének megmozdulni, 's azonnal egész hazánk egy ily' régtől-fogva szív-szakadva várt óhajtásának elérésére lelkesen munkálódna, még pedig minden vallás és nemzetbeli részrehajlás nélkül; mert, tsak ott érhet valamely jó igyekezet óhajtott kiemetelt, a' hol az ilyenek által a' hazafiak a' közjönok előmozdításától el nem tartóztatnak.

Képiró Imre.

Szükség, haszon, szorgalom!

Három segédes, de különböző Isméret! mellyeket a' Természet az ő nagy munkája' céljának (a' hőldogságnak) elősegéllésére az embernek adott; — ezek fejtik-ki a' testi, és lelki erőt, a' felvi-

* Ugyan-ezt érhetné el Magyar hazánk a' külső országokra utazó ifjaink által, utazások' 's cursussok' halgatása mellett, még a' tanítás könnyebbítésére, mesterségek' tökéletesítésére, 's a' gazdaság' jobbítására is ügyelhetnének; mert ezek honnyunknak, sokszor, még nagyobb hasznára válnának, mint sok más dolgok. Ebben egy-néhány nagy érdemű hazafiak szép példát is adtak már. (az író jegyzése)

lágosodás' elterjesztésére, — mely az ó-hajtott bódogságot, még valaha, béiktattja Plánétánk' szigetébe. Azon nagy munka (a' természet' nagy munkája) megyen Kezdetől-fogva mindég elő; de, elő-s-hátra rángató lépésekkel, (motu oscillatorio) mellyeknek rángatódásai a' jelenvaló század' méhébe hintik-el magvát a' jövődő történeteknek; — 'ezek, a' jelenkorra nyomják-ki foljó századjoknak lelkét. Útjában, tsakugyan bódogítja ez az embereket, és tzeljában valaha, — a' nemzeteket.

A' szükség (mely már a' böltsónél jelenik-meg) esmérteti-meg az emberrel a' hasznót; e' pedig, — ébreszti-fel a' szorgalmat. — Az első ember a' fügefá' levelét öltözetének, a' szirt' üregét lakásának, és a' tserfa' gyumóltst választotta eledelének: mert, nem vólt még esmérete a' semiramis' pompájáról. — De a' mint nevedektek az esméretek, szaporodtak a' szerént a' szükségek. — Inachnak telepe megesmérteti a' Nilus' bódog partjainak aranyszínü kalásszát Árkadia lakossáival; 's ez, kezdi azonnal érezni a' szelidebb eledelek szükségét. — Cecropsnak az Illissus' partja felett füstölgő szomszédos kunyhói óltalmokat ajánlják Attika népének; 's önként hódol ez a' bátorság' védő karjai alá (de mit is nem tehet egy hódító? Kiért az Hymétus maga kezeskedik). Látona' gyereke' sípjának még nem hallott édes hangja futtja-el Délősnak ligetes bértzeit, 's felöldja lakosságának szíven, az édessebb érzések' fokadozásait.

Ne vessük-meg a' költeményes emlegetéseket, midőn ily' esmértető színét adják az eredeti vonásoknak; sőt állapodjunk tetésebb halmi között egyikén; 's nézzünk alá a' mívelés' mosoligó mezeire, — hogy jutalmazták azok a' földmívelő munkáját gazdag aratássok áldásiban! ezek, hogy elevenítik-fel a' szorgalmat!

hogy adnak lételt a' mesterségnek és Kereskedésnek!

Amott! várfalak, pompás bástyák emelkednek a' Személy' és Vagyon' bátorsága felett! 's azok között, az oda megszállott pártoló istenek' templomai. Tovább két gyepóltárt emeltenek! egyikén egy kalász, mellyet a' háladás' első könytsepeje eljegyzett; a' másikon, egy virág, mellyet a' barátság az állandoságnak szentelt. Igy hozzák amazok az Isteneket-le kö-zünkbe, hogy az emberiség' jussait óltalmazzák; — ezek, a' Gráziákat, hogy a' szeretet' édes érzését osztogassák; — borúljunk-le az első előtt, — öleljük a' más kettőt.

De, mennjünk az idők' tisztább világánál innen alá a' Pireei ki kötőbe, hol a' kibontakozások szükségének az esméretes világ' hasznait kirakta a' szorgalom; 's nézzük, az itt minden nemzetből tolongó népek' súrlódása, — hogy fejti-ki a' testi és lelki erőt a' felvilágosodás' terjesztésére, mely a' bódogság' közelítésével jegyzette-meg ezen idők' századját, — és a' Temistokles' politikájával tette halhatatlanná a' Periklesi nevet.

Egymás mellett kötnek itt ki, a' cimereai Bosphorus', a' két Ásia' és Egyiptom' Kereskedő-hajói; egymásnak beszél-lik-el hazájok' termését, mesterségét, és kereskedését. Ezekbe elegyítve nemzet-jek' alkotását, törvényét, vallását, és fényűzését. Amazok már megrakodva a' mesterség' míveivel, a' tudományok' írásaival, indulnak Iliriáig, és marseille-ig az utólsók Iberiákig; hogy a' Hercules' oszlopain túl hassanak. De hassunkki az mi városok' tolongásaiból (olyanok ezek, mint a' Knidusiak' képfaragójok; — Phrinét árulják Vénus helyett.) a' város' fertáljaiban kedvesebb látás fog gyönyörködtetni.

Imé, Socratesnek tanítványa Plátó! tanító-székében; — halgatói között egyik,

Aristoteles! — Által-ellenben az Illiás! Zápho, és Pindár' lantjai alatt! — mintha mondanák: ezek, a' gyönyörűségre hívnak minket, a' Philosophia az erköltsre; de az erkölts és gyönyörűség által híva minket a' Természet a' boldogságra.

Amott (hol Minerva szózatolt az Orestes' megítélésében) az Areopágus! — Az egy igasságnak van tsak, jussa előtte megjeleni. — Felöldozta a' beváldolat, ki szerentsétlenebb volt mint bűnös; — meg büntette Tagjainak egyikét, ki a' szánakodásnak bezárta szívét: nem fogadja-el a' jutalmazás' borostyánnját, mert, külömsége az, hogy nints szükségé megkülömböztetésre, — 's még egy: — soha-sem tett olyat, a' mit alattvalóiban hibának kell kitenni. — Itt, a' Játkészinen: a' nézőkkel Sophokles és Euripides könnyeket hullattatnak; — könnyeket, melyeket az emberiség' szelid-érzése fokasztott a' szívnek kiformalására. — Tovább, a' nép-gyűlésében: az elemének az ékes-szóllás' ragyogtattja az ész' világát, a' lélek kimivelésére. De távozzunk, — a' Phocion' szava már nem hallik a' szózatok' lármájából.

Ez itt, a' Párthenon! mindenfelől a' Phidiás' és Praxiteles' vésői, — a' Zeuxis' és Apelles' etsettjei bámúltatják a' mesterségben a' nonplus-ultrát. — Lépünk-bé! — nem a' ragyogó pompa méltósága, — nem az itt uralkodó tsend az! — a' mi elfoglalja óltára előtt lelkünket: — az Istenek' lakó-helye ez! — 's az a' borzadás, melyet érzünk, — isteni jelenlét' ihletése!

Hódoljunk a' vallásnak, — titkos gyönyörűséget önt az kötelességünkbe, — méj megnyugvást ez életre, és édes reménységet a' halál' pillantattjára. Be — boldogítók szertartásai! — Théoreák! — Pitihai, Olimpiai nemes vetélkedések! ragyogó óltárok! pompás állóképek! — vajha

ne Philipnek nyújtánatok győzdelmi koszorútokat.

De fájdalom! midőn ezen előhatások már tüntetnék a' boldogság' kedves lát-határát elő, keserves érzések kísérnek innen Cheroneanál le, a' Philopemon' sírjához, — midőn láttjuk a' Természet' nagy munkája' rángatózó (rángatózó, billegő) lépésének azon vissza-hatását, melyet a' római hódolás' hosszas uralkodása sem tudta egészen kipótolni!

De, ilyen a' természet' Tanítószéke, 's ezek az ő' letzkéi.

A' Természet, mely minden nemzetet egyformán törvényes gyermekének néz, — talán nem is azon nagyságot vette munkája' tzeljájúl, a' melyre a' testvéri vér' megtagadásával a' nemzetek a' mások' elnyomásán emelik-fel magokat. *nunquam datum enim, ut sit rebus summis stare diu.* — Ezért, midőn a' köz-áldozaton, az Istenek szent éneklésekkel kérettettek, hogy a' római nép' dolgait tegyék jobbakká és nagyobbakká; áfrikai Scipio ezt mondotta: elég, ha azok jók és nagyok.

Minden tartománynak, minden egáljnak megvaunak az ő' különös szükségéi; de ugyanezek bírnak saját hasznaikkal, hogy ezekkel tseréljék-bé amazokat. Péter-Pálban tseréli Kamtsatka ki, vadbőreivel szelidebb terménnyeit; 's Kántonban tseréli azokkal-bé saját szükségét. — Bajos a' Telepek' vezetőjének meghatározni, hogy ott szálljon-é meg, hol több a' szükség, vagy ott, hol több a' haszon.

Móses ére bár nem cáculált, szerentsésen járt az ígélet' földén Telepe; — attól is segítettvén - első Törvényének nagy politikája*), hogy a' szolgálat-hoz szokott nép' szorgalmát még-vidorabbá tette annak vissza-nyert polgári szabadsága. De külömben is, hogy lehet-

* Opus Petri Cunei de Republica Hochreorum.

ne ily' calculusi hibát ejteni ezen néppel, mely most is Haza és szabadsága nélkül szanaszét a' tágos világban imponál (nyomja-le a' komponát) — úgy van: a' pénz, mely a' kezén van.

De, nem így történt az északi kivándorlással! mely vérözönöket 's felvilágosodott nemzetek' kiirtását kíméli vala meg, ha a' Délnek hasznaival tserléte volna bé honnyi szükségeit. — Századok foljtak-le, míg az öldöklés' vad lelkét kiszelidülte, — más századok, míg a' Vistula', Duna' és Rajna' áldásainak crapuláját kialutta 's újj századok foljnak, míg a' roppant hátra-hatások kipótoltatnak. — Be — más ábrázattja volna ma a' Világnak! De ezt a' felvilágosodott Európának kell vala előre megakadályoztatni, Schythiába vólt behatásaikor, a' Sándor' és Caesar' óltárinál (a' régi mappákon).

A' Cimereai Bosphorusból a' Meotison keresztül a' Tanaisba tehetvén által hajókázását, azokhoz a' népekhez, melyek tsak sátorokat, nyájjakat és pusztákat esmértek, — egy oly' ég alatt, hol a' Természet alig pótolta - ki az ember' szükségét, — a' Kereskedés könnyen oszlatlattja vala el a' népnek azon méj tudatlanságát, melyre akkor kárhóztatva lévén, egész élete tsupa bújdoklás vólt.

A' hódolás' győzödelme, nem mutat az emberiség' szeretetére; mikor a' költsönös szükség' és haszon' arányait kihadja békekötéséből, sőt ez által a' hátranyomatott félnek' még-inkább össze szorittja meteorjait, hogy annak idejében ezek annál-nagyobb explosiot tsináljanak.

A' nagy kibontakozásoknak (mint a' könyvnyomtatás, és az újj világ-részek' feltalálásinak) meg vagynak az ő' szükségük és különös hasznaik. Ide tenném a' puskaporét, ha, nem az az emberi vér kiáltana-fel, mellyet a' kiontott. — És a' Fényűzést, ha nem egyik embertársunk romlásából következtetné a' másíknak hasznát.

Méltóbb helyet foglalnak ezek helyett a' közönséges újságlevelek. Ezek, minden nap' munkálkodását jegyezvén a' foljó századnak, megnyitják tanító száláját a' népek' nagy politikájának, 's az pártok vetélkedéseinek szüntelen rostálván okait, vezetik a' világ' egy roppant erejét, a' közvélekedést. Hányszor nem kiáltják: — állj-ki az útból, a' Természet' nagy munkája előtt!

Nézzük a' pallérozottabb nemzeteknél a' Köznépet! A' földművelő, párálló barázdáján olvassa az újságlevelet, míg felesége előrakja kivitt ebédjét. — Olyan is az ember újságlevelek nélkül, — mint a' szabó, Journál nélkül.

A' szükség tehát a' nemzeti Kintforrásnak egyik ága, a' Politikának egy főbb ereje, Böltsessége pedig, — eltalálni, annak arányait, a' hasznokhoz és mások' szükségeihez.

A' haszon az a' Politikában, a' mi a' szeretet a' morálban; össze-köti ez az embert az emberrel, a' nemzetet a' nemzettel, — tsak hasznot! — mindent teszünk érte — elegyítsen a' Törvényhozó törvényébe, minden megtartja azt. Hát ha még a' szeretetet is lehellené ára — minden kötelesség a' háladás' édes-érzésévé változna. — Be — szép problemája lessz ez még valaha a' felvilágosodásnak! mikor a' büntető-törvénykönyvet az Indusok' özvegyei helyett megégeti (ha Socratesnek igaza lessz: hogy "minden vétek tudatlanság").

A' szorgalom, mérője a' haszonnak: vidor az? — haszon van ott; — lankadt az? — a' haszon híjjányára mutat; — energiája van? — mint a' büszke lélek nagy-ravagyássának? — a' haszon' előmenetele — bizonyos.

Ma, a' Temse' partján olvashatni századunk' kibontakozása' Inventáriumát; a' felvilágosodás' mostani grádusa, itt mutatja, mennyire van még a' bődögség,

Pitt és Canning telegraphi inték. Irigyleném monopoliumát, ha helye-állása 's nemzeti alkotása nem igazolnák azt. — Az Oppositio törvényesen mondja-ki szabad' vélekedését; Törvénye, mely az emberiség' vonásával büszke, bátorságban nyugszik a' pártok' erősségén, az Ultrák kikapják az egeknek hatoló Sas' torkából az Altiust; halljuk: hogy mondják-ki ánglusúl: "nem azért vagyunk, hogy igazgattassunk; hanem azért igazgattatunk, hogy boldogok légyünk.

Ide tenném még, hogy a' Perikles' és Caesar' századjai' előhatásokhoz mi a' különbsége a' máj század' előhatásának; — de hasznosabb lenne az előbbi két század' hanyatlásinak okait felkeresni és Ezek' kikerülésével, a' mostani század' előhatását, a' hanyatlástól megőrizni: hanem, én tisztelettel hatok-el a' Kabinétek' ezen szent foglalatoságánál; tsak ennyit tévén ide Scipioról: "Videns vir: neutiquam fieri, ut muneribus suis semper faveat coelestis benignitas, aut propria ea cuiusquam populi faciat, conversiones, vicissitudinesque formidavit, atque eas causas, animo suo peregit, quae ex ipsis, Rebus publicis enatae, nullo extrinsecus impellente, turbant eas vitiantque."

A' kivándorlás Északról hat Délnek, a' felvilágosodás Délről Északnak. — Úgyvan, az élőfának délre hajló ágai hamarabb érlelik a' napnak mosojgó gyümölcsöket; halljuk a' szót délről. "A' mostani időszak nem a' hódítás' ideje többé. A' költsönös szerentsétlenség meghűtötte a' bajnoki tüzet, a' tsata mezők' kebeléből emberi vér kiáltott 's ezen kiáltás minden szívre elhatott; újj nemei kezdődnek a' viadalnak, viadali a' mesterség' és kereskedés' iparkodásának — a' Társasági systema megjobbitásának *). — Elég légyen ennyi a' máj század' büszkeségére.

De mit hallunk északról: Kard peng a' köszörűn (ezt nem lehet hinni), kard, mellyet még jól be-sem tettek hüvelyébe! — valjon melyiknek nyújtja kezét ezen szóval bajtárs! — Ennek-'s-ennek dicső munkáját kéne minden maximáknak elősegélleni. De, mi is foszthatna-meg a' boldogabb jövendők' édes reménységétől.

Nézzük a' hadak' útján: a' béke mosojgó Géniussát, Márs átengedi állásának helyét, civilbe öltözve, kardját pennával tserelve, a' Kabinétekben; a' nemzeti gyűlésekben, a' diplomaticai Követségekben foglalja-el Minervának székét; — Ez, pensióba jönn, de azzal a' feltétellel; hogy nyugodalma' ideje alatt az örök béke' plánumát kidolgozza, és Márs azt subscribálja. — Hogy émigrál a' bajnoki tűz a' felvilágosodás' climájából ennek északjába! (Cochrane és Fabvier). Nézzük már is: két Hatalom között a' határszéli versengés, közbenjárás útján igazittatik-el. (Erd. Híradó, 1830).

Elfogad, talán tsak jó szívésegből, a' Társalkodó, mivel' nem egyenesen édes Hazánkat érdeklő tárgyról írtam; — de jutalmazunk illő haszonnal minden jó igyekezetet, valjon, nem jobb fundus instructussal áll-e elő a' Földes Úr' Jobbágya? nem tökéletesebb műveit árúlja-é a' mesterség? és a' Kereskedés, nem jobb és óltóbb portékákat fog-é eladni? —

Kitsiden kezdve, minden esztendőben igyekezzünk több-több energiát adni a' szorgalomnak: ez, a' nagy Jövendőkben még, egy partok közzé veszi az ólt', maros' és küküllök' vizeit, közökbe vasútakat és gőzmasinákat; 's így viszi Bétsig-ki terményeit, — Galatzig mestersegmiveit, és a' Székelység' fenyőfájit.

Mosojgya nézi az ég az emberek' bátor kezdéseit, boldogító áldásai közt viszi-elő iparkodásait, valamíg ezek a' természet' nagy munkája tzeljának (mely a' boldogság) állandó elősegéllői. Febr. 1830.

* Erdélyi Híradó, 1827, 1-ső semester.

Tszizmakenő

Nagy divatban vagynak a' hóban, vízben, sárban sokat járó embereknél bizonyos Juchten (bagaria) nevet viselő tszizmakák, a' mellyek, ha igazán jóra talál a' vévő, a' vizet kirekesztő tulajdonságokra-nézve, valóban megbetsülhetetlenek; de, megvan azon alkalmatlanság benne, hogy többnyire jóval drágábbak más tszizmánánál, a' bőrök olyan erős, hogy újkorokban majd mindennek felrontják a' lábát, rossz szaguak; és eleintén világos veress, idővel pedig piszkos verhenyős színek mián (miatt) igen rútak is viselni.

Ajánlok én itten, egy, magam' több esztendei tapasztalásommal megpróbált, olyan tszizmakenőt, mellyel ha valaki akarmely jó bőrből vart lábbelit kenve tart, azt éppen olyan vizet-elzáróvá teszi, mint a' legjobb Juchten tszizma, kivált' ha a' talpát is jól béitatja; és így, az ezen kenővel tartott lábbeli teljes jó tulajdonságaival bírván a' Juchtennek, annak minden rossz tulajdonságaitól ment.

A' kenő ebből áll: Tégy egy fazékba, és gyenge tűznél olvaszd egybe e' következő szereket, elvárva mindeniknek külön-külön elolvadását, ily rendel: elsőbben 4 lóth sárga viasszat, azután 16 lóth sótalan marha faggyút, 8 lóth sótalan hájsírt, 4 lóth vastag terpentint, 4 lóth faolajat, és végre, tégy belé annyi gyantakoromot (kinrusz, szurokkorom), a' mennyi eléggé megfeketíti: ezeket jól össze keverve, hadd kihűlni, 's készen van.

Ezzel a' vegyítéssel rendszeren takarítva, és ára ügyelve mindég, hogy ezen kenő ne maradjon a' bőrnek színén, hanem gyenge tűz előttvaló belé-itatás által, mentől-jobbán a' bőrbe vegye magát, tapasztalni lehet, hogy a' lábbeli, a' használás elkezdésétől-fogva egy-két hétre tökéletesen ki fogja zárni a' vizet, és teljesleg meg fog felelni a' izélnak.

Különsön ajánlhatom Vadásznak, Erdősinspectornak, Tisztartóknak, és minden olyan embernek, a' kinek életmódja sok vízben-, sárban-jarást kíván.

A' Hazafi

Azt állítják, hogy Görögországnak 's Rómának, elenyészesével, elenyészett a' Haza - szeretet is, és tsak szabad társaságban születhetik ez az égi tsetsemő. — Ennek megtzáfolására, elég annyit mondani, hogy Kemény Simon, és Zrinyi Miklós megtarthatták volna életeket 's még is a' Haza' szent szeretete' lángja a' tsata-piatzon emésztette-meg őket. — Nem kell ott ösztön a' Haza-szeretetre, a' hol szabadság uralkodik; a' nemes példák, felgyújtják a' lángoló ifjú' szíveket, és Hunyadiakat, 's Batoriakat szülnek. De, jaj annak az országnak, a' mely nem tudja a' vétket a' virtustól megkülömböztetni, 's a' mely, midőn sírni kellene, nevet, mint az ostoba-nép a' nézőszínen, a' szomorú rolle' gyász-kimenetelén. Légyen tsak a' virtusnak betse, 's jutalma—midőn a' Hunyadiak megkoszorúztatnak, a' Mátyások könnyezni fognak, 's azokból a' könnyekből a' hazának ditsősség' tengere árad. A' ki azért, a' virtus eránt hideg, hulljon-el; senki a' ki hideg vére, nem lehet jó Hazafi — de azomban, az ő' tüze, olyan legyen, mint a' Napé, mely éleszt és táplál, nem pedig emésztő és pusztító, mint a' Herculánomot és Pompéjít elborító Etnaé. Így szaporodnak-meg a' Szécheniek, Illésháziak, Martizbányiak, Festetitsek 's többek. 1830 Sz.

A' Nemz. Társalkodó' fizető-Olvasóinak

Név-Laistroma' folytatása.

T. Fogarasi János - - - - Moha
M. Balásy József K. Táb. Ass. M. Vásárhely
T. Walter Sámuel Árv. Insp. Kološvár
T. Vajda Aloiz Kórm. Sz. Jegyző Kološvár

— a' meddig a' pokrótz ér!

Utóbb, a' meddig a' paplan —

Odább, a' meddig a' seljempaplan —

Végre — a' kihímezett remek-

paplan = 1000.